

Виходить що тижня

в неділю.

Адреса редакції
і адміністрації:„Свобода“, Львів,
Ринок 10, П. пов.

Телеф. Редакції: 29-41.

СВОБОДА

СЕЛЯНСЬКА ГАЗЕТА

Орган Українського Національно-Демократичного Об'єднання.

ПЕРЕДПЛАТА
вносить в краю: мі-
сячно 80 сот., чверть-
річно 2 зол. 20 сот.
В Америці 2 дол. річно.
Зміна адреси 50 сотиків.
Поодинокі число коштує
20 сот.

Телеф. Друкарні: 29-26.

СВЯТО РОДИНИ.

Немає другого свята над свято Різдва Христового. Рік-річно ми його святкуємо і завжди воно для нас нове, бажане, дороге. Так дороге, як для кожної людини дорогий батько, мати, брати, сестри, діти. Бо Свято Різдва Христового — це свято родини. Засяє родина у Святий Вечір за стіл і в кожного члена родини відживає дуже часто пірваний за цілий рік родинний зв'язок, кожний відчуває те благодатне тепло, яке можна відчути лиш в колі своїх найближчих, той спокій, який може дати людині лиш одна кров, що пливе в жилах родини.

Тепер люде зазнають в житті так мало щастя, так дошкульно поводитися з кожним свавільна доля, що кожний всею душею прагне хоч хвилини забуття, спокою — і знаходить їх якраз серед своєї найближчої родини на Святий Вечір. У ту хвилину кожний хотів би, щоб ніщо й не нагадувало йому того, з чим зустрічається він в буденному житті. У ту хвилину кожна родина забуває і свої буденні гурботи й непорозуміння, без яких і найбільш примірній родині не обійтися, і неначе відроджується. Відроджується в цілому — з тими, що живуть, і з тими, що вже відійшли у спокій вічний. Живі викликають перед себе обрави мертвих і неначе оживлюють їх, садять між себе, згадують минуле та з більшою вірою кидають спокійний зір у майбутнє. Якось так впливає на людей цей дивний, чудний, тихий, родинний Святий Вечір.

Ба! Але це вже друга тисячка літ на закінченні, як християнські родини обходять це цивне свято. Скількиж то змін в житті людей несе нам тепер кожний день, кожна хвилинка, а скільки змінилось за ті великі тисячеліття!...

І поняття родини й родинних обов'язків — як воно змінилось, поширилось, збагатіло... Хібаж родиною у нас тепер лиш батько, мати, брати, сестри? Хібаж турбот у нас нині стільки, щоб тій найближчій родині життя забезпечити? Хібаж жертва наша тепер це лиш давня жертва праці для родини? А як же то жертви позначені по нашій українській землі, як вона довга й широка, маленькими горбками, невзрачними хрестиками? Хібаж це не жертва для родини, але тієї великої родини, яка виростає за тисячеліття і прибрала незнану колись назву — для народу?

Може багато ще родин у Святий Вечір думає лиш про своїх найближчих; може багато родин ще не ясовує собі тієї великої зміни в понятті родини, яка сьогодні не вміщується вже

в чотирьох стінах, а вимагає іншої хати; але мимоволі кожна родина у Святий Вечір полине думкою далеко поза свої стіни й шукатиме нових стін хати для себе і мільонів подібних до себе, що однаково свої жертви деревляними хрестиками позначили й однаково відчувають, що вони бездомні. Полине! Бо розрослася наша родина і хоч для відміни її маленькі частинки прибрали різні назви, то у всіх частинках пливе одна кров, яка всіх тягне у Святий Вечір за один стіл, на спільну раду, на спільний тихий спокій хоч на хвилину. Це кров українців домагається свого у Святий Вечір — домагається українською родиною провести спільно цей дивний, тихий Вечір Відродження.

Доля безпощадна для людини і такаж вона свавільна для родини — і найближчої маленької і тієї великої, що зветься народом. Свавільна, химерна доля піднесе інколи й руку сина на батька, то що вже говорити про те, що вона виробляє з великою родиною — з народом... Одному розум відбере і каже манні з неба очікувати, другого нікчемним жebraком зробить, що здоровий і дужий руку за ласкою простягає, а інших за дурниці ворогами поробить і каже гризтися між собою.

Га! Право химерної долі.

Що на смерть засуджене і других затроює, це вже пропаще. Але всему здоровому і свавільна доля нічого не вдіє, коли не схилити перед нею чולה.

І наша безпощадна доля заломлюється. З року на рік все душе протиставиться їй кров, що пливе в жилах нашої великої української родини. Заломлюються збитки нашої поганої долі, що рідних братів між нами сварять. Щораз тісніше зв'язує себе наша українська родина зрозумінням вимог, які перед нею ставить час. Щораз більше затираються в нас свари, яких на нашу згубу не скупилася досі наша доля. Наш нарід починає щораз більше розуміти і себе і той кут, куди загнала його доля, та як з того кута вибратись. Зі всіх усюдя тягнуться українські руки до спільної праці для добра української родини.

І ми певні, що цей Святий Вечір ще більше скріпить те родинне почування нашої великої української родини. Що у цей Святий Вечір ми ще більше зміцнимо родинний спокій, якого ніхто не сміє заколючувати, щоб тихо проходило перед нами минуле, — щоб з вірою зір наш линув у світле майбутнє.

Бо це є право кожної родини, бо це є право і нашої великої української родини.

Як далеко ми зайшли?

Коли людина вибирає в невідому далеку дорогу, то в неї є два дуже замітні моменти: коли вона лиш вирушає в дорогу й коли зближається до своєї мети. Найбільш невдячною є середина дороги, коли людину зможе втома. Тоді здається їй, що вона не посувається вперед, а стоїть на місці. Інколи ще й сумнів закрадається в ум подорожнього: а нуж зблудив і йде не тою дорогою, що треба. І то діється навіть тоді, коли такий подорожній не зменшує кроку, коли знервованій ще й приспішив хід і бистріше зближається до мети, як тоді, коли лиш вирушив у дорогу. Щойно, коли дійде до мети, тоді належно оцінює свій великий труд далекої дороги.

Наводимо цей примір не надармо. Бо зовсім так само є з нашим українським народом, який давно вже вибрався в далеку дорогу до своєї мети. І саме тепер ми є в становищі того подорожнього, якого змогла втома і до якого закрадаються сумніви, чи бува він не зблудив, чи вистарчить йому сил до дальшої дороги. У цьому становищі появляються у нас слабодухи, які сіють в народі незвіру у свої сили, намагаються завернути нарід з дороги і завести його на манівці, шукають за якоюсь сторонньою допомогою, щоб хтось їх підвіз.

А справа зовсім не стоїть так зле. Навпаки — ми з кожним роком поступаємо замітно

вперед і хоч трудно нам належно оцінити наш великий труд нашої сірої буденної праці, то всеж таки все здорове в нашому народі відчуває, що ми не стоїмо на місці, що ми таки зближаємось і то досить скоро до своєї цілі.

Киньмо оком взад на шлях, який ми пройшли лиш за останній рік. Адже ми пройшли добрий шмат дороги. Мало того — останній рік ввевнив нас, що ми не блудимо, що йдемо доброю дорогою. Лиш слабодухи цього не добачують і лиш наші вороги намагаються вмовити в нас, що ми блудимо, щоби збити нас з дороги. Дарма, що перехід останнього року був на нашому шляху одним з найтрудніших. Тим більше можемо бути горді на той перехід, після якого ми з більшою вірою можемо продовжувати свій путь.

Бідні ми. Це чує на кожному кроці і це є свята правда. Але погляньмо на ті наші установи, які свідчать про нашу господарність. Погляньмо на розвиток і силу нашої кооперації. Погляньмо на наші кредитові установи. Вони вийшли з тяжкого становища минулого року лиш скріпленими. Без нічийої допомоги, без ніяких кредитів, вони при нашій біді стали ще міцнішими, як перше, коли мали ніби то якісь кредити. А це перекоує нас, що такі є в нас сили, що на ту власну силу таки можна поклатись, що врешті тільки

опираючись на ту власну силу й можна бути певним успіху для свого майбутнього. Ми бідні. Але коли потреба вимагала, то в нас все таки найшлося що відложити на чорну годину. За останній рік незвичайно зросла ошадність в народі, а заощаджений гріш дав силу для розвитку наших господарських і фінансових установ.

Далеко вперед пішли ми й на інших полях. Наш нарід навчився оцінювати справи на дальшу мету і став зовсім неподатливий на облуду й на ласку з чужої руки. До народу не мають доступу не лиш хрунівські групи тут під боком, які легко перевірити у їхній продажній роботі. Наш нарід належно оцінює своє становище на всіх своїх землях і дружньо й гідно стає до оборони своїх прав перед насильством, звідки би воно не йшло. Найкращим доказом цього є живий протест всего народу по цей бік Збруча проти більшовицько-московського терору над Дніпром. Москва хотіла використати наше тяжке становище в Польщі, щоби прихилити нас до своєї політики. Найшла собі для цього й чимало поплечників, які її реклямували. Але навіть найтяжше наше становище не спинило нашого протесту проти знущань Москви. Минули ті часи, коли наш селянин зітхав хоч би до гіршого, аби іншого. Він свідомий свого права і того права домагається. Він свідомий цілості українського народу і боліе болями кожної своєї частини, чи це буде над Дніпром, чи за Карпатами, чи над Прип'яттю.

Останній рік особливо причинився до цього, що наш нарід звів усіх хрунів до купи і від них відмежувався — будь вони хруні панські будь московські. Це свідчить лиш про політичну зрілість нашого народу, яка викувалася у тяжкій боротьбі за існування.

Замітною була в минулому році і спільна нарада всіх українських партій. Її ваги не зменшує навіть те, що „Гром. Голос“ зараз по нараді подивився на неї зисом і не пророкує ніяких наслідків з неї. Народа була наслідком потреби й вимоги цілого народу, який і те зрозумів, що народню ціль можна досягнути лиш цілим народом. І тому — не сьогодні то завтра — таки дійде до співпраці всіх партій там, де ходитиме про добро цілого народу. Здоровий політичний розум народу не знехтує тієї сили, яку дає йому єдність, і безумовно найде спосіб, щоби її мати.

Великий поступ народу бачимо і в зрості сили своєї найбільшої партії — Українського Національно-Демократичного Об'єднання. За останній рік Об'єднання не лиш незвичайно поширилось і вросло в ґрунт, але й скріпилось само в собі. Довіра, яке позискало Об'єднання в народі, авторитет, якого набуло серед своїх і чужих, запевнює нашому народові в лиці Об'єднання певний провід на далекому шляху до народньої мети.

Звичайно, що зріст нашої сили і відгомін наших змагань не обмежились лише до нашої землі. Українська справа за минулий рік ще глибше вкорінилась у міжнародні відносини, а яскравим зразком того служить недавнє внесення в сенаті Сполучених Держав Північної Америки про визнання незалежності Української Держави, яку насильно захопила Москва. Наразі це не матиме для нас ніякого реально-го значіння, але це пригадає світові про страшну кривду, яка сталась нам не без війни великих держав, і безумовно це ще більше укріпить наше становище на світовому політичному ринку.

Як бачимо — досі ми вже зробили далеку дорогу. Як бачимо — йдемо правильним шляхом. Остається лиш витривати, в гору закувати зуби і вперед ступати вперед. (—о)

По нашій пресі нас судять. Обов'язком кожного українця підтримувати свою незалежну національну пресу, щоби суд про нас був для нас корисний.

Геть з отруйниками народньої душі!

Маю нагоду бувати часто по містах та селах на зїздах і зборах наших освітніх чи господарських установ і можу сміло сказати, що всі ті збори та наради є майже все дуже поважні. Бесідники говорять до річи, промови інтересні, патріотичні, повчачі. Радість опановує душу, коли видимо, що люде розходяться зі зборів вдоволені. Вони ж їхали чи йшли піхотою нераз з далеких сіл на те, щоби на зборах чогось від других навчитися, чи подати свою здорову думку. Нераз саяа нарад набита так, що сісти нема де, та нарад ніхто не опускає. Це доказ, що наш нарід хоче жити організовано, спрагнений чогось кращого, ліпшого, що є жадний науки і хапається її.

Та нераз можна почути на таких зборах голоси, які так вріжуться в поважні і розумні наради, як врїзується переразливий голос крикуна без слуху в чутиве на тони вухо співаків при доброму гармонійному співі.

Хтось піднесеться, зажадає голосу і вигосить заяву, що всі українські товариства, усі їх управи, віділи повинні бути виключно лиш в руках селян і робітників, а українську інтелігенцію треба усунути. Така заява переходить часом без уваги, незамітно, часом серед сміху присутніх, а часом викликає бурю обурення, відтягаючи люде від тих нарад, для яких усі зібралися. І хоть такої заяви ніхто не послушав, то якийсь несмак осів на дні душі і мудить як якась отруя.

Чому підношу це? Тому, бо такі голоси повторюються щораз частіше і хочу тут звернути увагу на те, що криється в цих голосах і в цих людях.

Перше мусимо спитатися, чому вони голосять, що лиш селяне і робітники мають обняти всі товариства в свої руки, а чому має бути замкнений до цих товариств доступ для наших ремісників, священників, учителів, купців, керманічів кооперації, адвокатів, урядників, коли вони є також українцями і то добрими?

А друге питання ось таке. Селянин чи робітник посилав свого сина до шкіл, стаялися на нього з останнього і випровадив в люде. Найбільше є у нас священників, учителів, урядників таких, що є селянськими синами. Батьки хотіли, щоби їх сини чогось навчилися, хотіли, щоби сталися інтелігентними та щоби потім були славою і для них і для цілого українського народу. І такої нашої інтелігенції, що вийшла спід селянських стріх, у нас найбільше. І вони, ці сини селян чи робітників, працюють між народом і для народа. А тут найдеться хтось на зборах і зачне горлати, що їх не треба. А когоч треба? По що учились

вони в школах як не на те, щоби організувати нарід, щоби бути помічниками до кращої долі?

Та зараз виходить третє питання. Чи є де на світі такий нарід, що не хотів би мати своїх інтелігентних люде? Що правда, є на світі народи, що не мають своєї інтелігенції, є кафрі, індіанці, але це ще дикі люде. А всі культурні народи мають її, бо інакше падали би без проводу в якийсь стан здичіння.

І ціле щастя наше, що селяне шлють своїх дітей до шкіл. До рільничих, ремісничих, до гімназій чи ще вищих. І добре проבלять. А тут хтось пускає людам нашим блахмана, щоби не давали до шкіл, бо то не поплаче, а з другої сторони хтось підмовляє, щоби селяне виступали проти своєї інтелігенції, щоби не слухали її і щоби викидали з товариств.

А тепер подумаймо, що на правду зіхалися раз до Львова делегати з сіл і послушавши крикунів, вибрали головний віділ „Просвіти“ чи „Сільського Господаря“ із самих селян чи робітників. Припустім далі, що цей віділ, зложений із селян, є такий, що вмє провадити це товариство, вмє писати книжки, газети, вмє провадити бібліотеки, знає всі закони, приписи, словом добрий. То чи той віділ зможе сходитися що дня або що тижня з сіл, сидіти у Львові та провадити товариство? Хіба би кожний з них попродав свої господарські варстати і перенісся з родиною до Львова. Чи є то можливе? А з чого жили би вони? Бо провід цих товариств є гоноровий, платні за це ніхто не бере.

Скаже може хто, що най тоді обіймуть провід міські робітники. Добре. Припустім, що поміж робітниками є такі розумні, що поведуть товариство. То чи вони мають на те час? А коли би й мали час, то чи будуть дбати за добро селян? А товариство має служити всім, а не одній групі люде. Кожний, хто здорово думає, той видать, що без інтелігенції впало би кожне наше товариство, кожна організація. Кожному ясне, що ті горлачі, які кидають по зборах клич: „Геть з інтелігенцією!“, це або люде цілком ограничені умом, або просто свідомі шкідники, вороги українського народу. І з ними треба нам скінчити. Не можна до нічого допускати цих дурисів, звичайно підпличених чиеюсь рукою, бо вони готові завалити те, що нарід десятками літ будував. Так само не треба слухати підшептів тих, що то підмовляють селян не посилати дітей до вищих шкіл, і нашіптують, що це викинений гріш. Такі підшепти є для нашого народа убийчою отруєю.

М. Творидло.

Потреба освіти.

Якби освіта не була потрібна, якби вона не двигала та не ставила на ноги цілі народи, то було би шкода тратити слова на говорення або писання про значіння освіти; було би шкода всіх свят, концертів, промов та викладів про „Просвіту“.

Але так воно не є.

Освіта й виховання стає сьогодні найважнішим засобом не тільки розвитку, але й сили та значіння цілих народів. Вистачить порівняти, як живуть освічені а як коротають життя неосвічені народи.

Проводити освіту в народі взяло на себе товариство „Просвіта“. Та саме створення Товариства не вистачає, як не вистачає і те, коли ми виберемо віділ товариства й наложимо на нього обовязок праці. Перш за все потрібно, щоби загал членів і ціле громадянство почувалися до обовязку несення левних чинитєб (тягарів) для власної освіти. Доки це не наступить, так довго не до подумання правдива освітня робота.

Якіж це обовязки й чинитєби?

В поодиноких місцевостях скупчується життя в читальнях. Від звичайних сходін для розмови-гутірки, для забави-розривки, для прозитання часописів — аж до таких признаков, що вже становлять освітне життя.

Найвизначнішим знаком освітнього життя — буде бібліотека. Коли яка читальня не має доброї і до бре веденої бібліотеки, носить неслухно на зву читальні. Цей справі не вільно занедбати особливо тепер, коли в Польщі йде мова про творення громадських бібліотек.

Як складати бібліотеки, які книжки до них належить купувати, по раду належить звертатися до Товариства „Просвіта“ у Львові. Обовязком читальень, їхніх віділів є замовляти книжки через Головне Товариство. А вже просто необхідно мати в читальняних бібліотеках книжки, які „Просвіта“ видала й які має на складі у себе.

При цій нагоді слід пригадати, що кожна читальня і кожна кооператива повинна мати у себе найкращий український популярно-науковий журнал: „Життя і Знання“. Два річники,

видані досі — це прегарні збірники статей про ріжні науки та досягнення людського духа. А все те так багато прикрашене цінними й гарними рисунками, що кожна стаття стає живою перед очима читача. І ціна журналу невелика як для читальні або кооперативи. Вісімнадцять (18) золотих на рік для товариства — хіба не повинно бути тяжко заплатити.

Зі справи бібліотек перейдемо до справи самоосвіти. Хоч це трудніша справа, а проте можна її рушити з місця. Що може бути предметом нашої самоосвіти?

Перше всього наука доброго правильного читання, але такого, щоби прочитане ми добре й належно розуміли. Від науки правильного читання і формуловання у письмі власних думок переходимо до спільного гурткового читання книжок на певні теми, як історичні, природничі, суспільні, виховні, філософічні, релігійні. Незвичайно корисно, коли самоосвіту звяжемо з нашим варстатом праці, бо тоді те, що виучуємо з книжок, стараємося проводити в життя на ділі. А ціле хатне господарство, а виховання дітей і молоді, а справа школи, громадські справи, кооперація і кооперативне життя, як великий чинник у питанні соціальної справедливости й піднесенні нашого життєвого рівеня — це все не тільки повинно, але мусить стати предметом самоосвіти.

Віділи читальень! Дайте членам, в першу чергу молоді, книжки, дайте ініціативу й допомогу в самоосвіті, дайте можливість самовиявлення себе в аматорським мистецтві, в оркестрі, в національному танку — а виконаєте велику частину обовязку, який на вас спочиває.

А чи памятали всі про ще один обовязок — а саме: зложити дар для „Просвіти“ в місця її народні? Якщо ви цього не зробили, ви не виконали обовязку у відношенні до товариства „Просвіта“.

Таке товариство як „Просвіта“ може вести роботу тільки тоді, коли або має державну допомогу, або має великих добродієв, що дають їй свої засоби на його роботу. Коли цього нема, тоді ролю добродієв мусить взяти на себе ціле громадянство.

А завдання товариства великі: в освітній роботі не вистарчить тільки провід, ще важніша поміч на кожному кроці. Цю поміч мусять принести відповідні книжки й газети та живі люде, вивчені до такої роботи. Одно й друге коштовне, одно й друге не принесе гроша ані зисків. Але одно й друге принесе силу нашому народові, як цілості. Одно й друге скрипить положення тих одиниць, що будуть користати з цей помочі. А сила цих одиниць і гуртів одиниць — це шойно правдива сила народу!

М. Галущинський.

За виховання характеру.

Розглянувши наше минуле, переконаємося, що життя творили й розвивали люде не конечно високого походження чи замінного багатства. Всі ті визначні одиниці виявляли сильну волю, постійність у намірах і витривалість у виконанні. Саме ці прикмети людини називаються характером. Нарід, який не визначається характером, слабкий, немічний. Його опановує інший нарід, більше впертий.

Цю прикмету повинна витворити школа. Бо школа це варстат не тільки для навчання, але ще в більшій мірі — для виховання. Тільки треба, щоби школа була рідна, звязана з минулим народом та узгляднювала його майбутнє. Державна школа на наших землях під Польщею — по душі польська. Коли вона намагається перевернути українську дитину в поляка, то вона в тій дитині сильного характеру не виховає. А слабкою духом і волею можна виховати дитину і в рідній мові. Тому, коли мова про рідню школу, то треба мати на увазі ще більше виховання, як мову.

Знає Товариство „Рідна Школа“ дбає в нас про це, щоби українська молодь була й остала українською. Заходами, трудами й жертвенністю українського громадянства вона удержує свої власні школи й заведення. Має їх аж 138: гімназії, учительські семінарії, ремісничі і народні школи, захоронки, діточі садки та бурси для незаможних. У тих школах дає не тільки виховання й науку, але й часто одіж, книжки, а навіть снідання та обіди.

Очевидно — школа це коштовна річ. Та й не диво: коло тих поверх десяти тисяч дітей вори працює 568 учителів. А вони працюють не тільки в школі для дітей поручених їх опіці, але й по всяких українських установах. Видатки на ці власні школи виносять на цей рік 2 мільони 200 тисяч золотих. Їх складають що року ті, які розуміють, що всни мусять дбати і про будучність. Жертвують свої маєтки селяне й інтелігенти, робітники з працею й безробітні, політичні в'язні й інваліди. Складають на справу нашого виховання і поза границями нашої землі і за широким океаном.

Коли там на чужині складають наші браття на „Рідну Школу“, з якої не користають ні вони, ні їхні діти, то тим більше мусять хочби з останнього тягнулися поодинокі й збірні ті, в яких руках безпосередня доля нашого народу. Здавна вже гарний звичай колядувати на потреби „Рідної Школи“. З кожним роком підвищувався дар на „коляду“. Нема ніякої причини сумніватися, що й цього року принесе „коляда“ бодай 200.000 золотих. Це не так важко. Нехай тільки кожна громада уладить коляду виключно на ту ціль, нехай тільки кожна вишле зараз зібрані гроші на „Рідну Школу“, а вона поширить свою діяльність у користь українських працюючих мас.

Мови на світі.

Найбільше поширеною на світі європейською мовою є англійська. Говорить нею як матірньою мовою 160 мільонів люде. Друге місце займає німецька мова, якою говорить 92 мільони люде. Третє єспанська, якою говорить 81 мільонів (крім Єспанії майже ціла південна і середня Америка). Дальше йде мова російська: 76 мільонів; італійська: 46 і пів мільона; французька: 46 міль; українська: 45 міль; португальська (говорить нею Бразилія): 37 міль; польська: 24 міль; румунська: 14 міль; малярська: 11 міль; чеська: 8 міль. Жидівським жаргоном говорить 6 мільонів люде.

З позаєвропейських мов є найбільше поширена мова китайська, якою говорить поверх 400 мільонів люде. Ріжними індійськими мовами говорить 244 мільони; японською 83, арабською 22 мільони.

Ми не раби, хоч у ярмі
Стогнали цілими віками,
Ми не раби, хоч у тюрмі
Брязчали вічно ланцюгами.

Нескутий був наш вільний дух,
Із чорних ям та улоговин
Його огневий сильний рух
Виносив нас аж до верховин.

Сп. Черкасенко.

Вся КОЛЯДА для „Рідної Школи“!

Всі Кружки „Рідної Школи“, Читальні, „Луги“, „Соколи“, співацькі, музичні й аматорські гуртки, вся українська молодь і дітвора та поодинокі громадяне колядують і шедрують тільки на „Рідну Школу“.

Місяць січень — це місяць „Рідної Школи“! Тому доходи з аматорських вистав, концертів, чайних вечерів, просфори, вертепу і т. п. улажуваних ким мебудь в місяці січні йдуть виключно на „Рідну Школу“!

Гроші пересилати прямо до Централі на адресу: „Рідна Школа“ у Львові, Ринок 10.

Як дбають про хліборобство в чужих краях.

Велика війна навчила держави світу, що то значить остатись підчас війни без хліба. Це примусило всі держави особливо заопікуватися хліборобством, щоби забезпечити себе власним хлібом, де його бракує, або забезпечити собі збут хліба, де його забагато. Не є це така легка справа. Бо війна таксамо зруйнувала хліборобську господарку, як і кожну іншу в цілому світі, і хоч тепер всюди береться хліборобство під особливу опіку, то всеж таки наразі це не урегулювало справи, а навпаки — внесло у хліборобські справи ще більше замішання, яке виявилось у теперішній хліборобській скруті в цілому світі.

Як-же виглядає та теперішня опіка над хліборобством в різних державах? Пригляньмося цьому хоч побіжно в таких державах, як Німеччина, Італія й Америка.

Отже Німеччина. Вона на власній шкірі пізнала, що то значить у великій потребі не мати свого хліба. Другий раз Німеччина не хоче опинитись в подібному становищі, як це було підчас війни, і тепер вона намагається всіма силами так піднести своє хліборобство, щоби не дивитися за хлібом в руки своїх сусідів чи взагалі інших держав, які до речі з сьогоднішніх приятелів можуть завтра стати ворогами.

Німеччина, звичайно, хоч і яка вона розумна, не в силі побільшити простору землі. За те німці дуже добре знають, що з якогось клаптика землі можна дістати менше і більше хліба. Це залежить від того, як той клаптик землі упорядити. І німці вкладають великі гроші в те, щоби удосконалити управу землі і добувати з неї як найбільше хліба. І це їм вдається. Коли в Польщі, де є лучша земля, один гектар видавав в роках 1925—28 пересічно лише 11·4 кірців пшениці, то в Німеччині, де земля гірша, один гектар видавав у тому часі 18·3 кірців.

З другого боку німецький уряд старається про всякі полекші для хліборобства, включно до того, що саме тепер зменшує для нього податки. На найблизший бюджетовий рік Німеччина зменшує своїм громадянам всі податки на суму 830 мільонів, а з того для хліборобів на суму 380 міль. Це хіба найкращий доказ, що Німеччина належно оцінює своє хліборобство. А треба знати, що в Німеччині займається хліборобством всього лиш 35 прц. населення.

В подібному становищі як Німеччина, є Італія. Значить, їй не вистарчає власного хліба і досі вона рік-річно платила біля двох мільярдів лірів за чужий хліб, який мусіла спроваджувати. Уявім собі, що Італія опинилась в такому стані, як Німеччина підчас великої війни. Вона мусілаб передчасно здатися, або італійці вигинулиб з голоду, як руді миші.

Що-ж бачимо тепер? Ото в вересні минулого року Італія спровадила із заграниці майже 1½ мільона кірців збіжа, а вже в вересні цього року спровадила лиш 145.000 кірців. Цеж величезна різниця! Як Італія дійшла до того? Цього мало: італійці запевняють, що скоро вони зовсім перестануть спроваджувати чуже збіже, що їм власного збіжа буде вистарчати для свого прокормлення.

Звичайно, землі там не прибуло, але зате господарку там так піднесли, що та сама земля дає багато більше збору, як давала давніше. На хліборобство звернув пильну увагу уряд, робив йому різні полекші, допомагав поліпшувати землі і вдосконалюванню застарілої господарки. Хліборобам видавано нагороди за добру господарку, уділювано кредитів для хліборобства на добірне насіння, на найновіші машини, на штучні погної і т. п. Цим всім доведено до того, що італійська земля, яка видала перед війною, в 1913-ому році, 58 мільонів кірців збіжа, видала в цьому 1929-ому році 70 мільонів кірців. Гектар землі вже тепер видає 14½ кірців, а надіються, що скоро видаватиме 17 кірців і це вже дасть Італії стільки хліба, що вона зможе обійтись без чужого.

Пропаганда за поліпшенням господарки в Італії не припиняється, а зростає. Прим. тепер зорганізовано там спеціальну рухому виставу хліборобства. На 8 великих возах-платформках обвозять по різних місцевостях, особливо в ярмарочні дні, зразки найліпших способів хліборобської господарки, при чому фахові люди дають пояснення про штучні погної, як їх уживати й де купувати, про різне хліборобське знаряддя, яким краще обробляти землю і т. д.

Все те, як бачимо, не пропадає марне. Хліборобство в Італії процвітає, підноситься і забезпечує італійцям хлібну самовистарчальність. Інший зразок турбот про хліборобство маємо з Америки, яка має за багато хліба. Але про це іншим разом.

Тернистий шлях

А ось недавно принесли більшовицькі газети вістку, що Москва дуже турбується Україною і щоби поліпшити її становище, то скасувала окремий земельний комісаріят на Україні і передала земельні справи України земельному комісарові в Москві. Значить, найболючіші справи України — справи землі, яка є життєм життя і смерти українського селянського народу, рідше — Москва.

І знов читаємо в більшовицькій пресі, як представник Рад. України поїхав з бюджетом до Москви і жалувався, що там не затверджують Україні бюджету у тій висоті, яку установлено в Харкові, і значно його зменшують. Значить і те, що ще осталося в руках Харкова, є також залежне від того, як вирішить і що скаже Москва.

А перед тим ми знаємо про тисячі українців, що опинились в більшовицьких тюрмах. Це також потверджують більшовицькі газети і лише оправдуються, що ті українці є ворогами більшовиків. Злається немає держави, де всі булиб задоволені з існуючих порядків, але лише одних українців тисячами запаковують до тюрм і то саме ніби то у своїй державі.

Майже в кожній більшовицькій газеті читаємо, що не тут то там замордовано якогось урядовця, або розстріляно якогось незадоволеного більшовицькими порядками, який через це їм шкодив. Чогось подібного немає навіть у Мексику.

Навіть терпеливі й працюючі німецькі колоністи не витримують більшовицького господарювання і втікають з давно насиджених місць у світ за очі. Напевно мусить там діятися щось незвичайного, коли вже дійшло аж до того.

А все це факти, яких не вдумують вороги більшовиків, а про які пишуть (шила в мішку не сховаєш) самі-ж більшовики. І в тих умовах живе там наш український нарід. Якже він там живе? Чи й справді там рай для нього?

Вистарчить отих кілька найновіших вісток з того боку, щоби зрозуміти, що шлях українського народу над Дніпром не цвітами а терням стелений.

В. ОСТРОВСЬКИЙ,

РІЗДВЯНІ ЗІРКИ.

(З життя Волині)

I.

Свят Вечір.

В кутку під образами — великий сніг. Стоїть міцно підперезаний. Тяжкі колоски до долу гне. У голові сто дум. На хату гордо споглядає. Неначе знає, що він — основа селянського життя.

Привітно дивиться під стіл, де западне сіно пухом стелиться. Під обрусом теж сіно. А на столі — пироги, кутя, узвар, сеledці, борщ з ушками.

А пахощі! Уже годі слинку стримати. Найбільше дошкулює запах грибів. Аж млісно робиться.

— Ой, мамо, витримати годі!

Скінчилася служба в церкві.

— А подивіться, дітки, на небо: може якраз вифлеємську зірку побачите! — каже мати.

Менші діти зі сміхом і гомоном вибігли на двір. На небо дивляться, вірки оглядають.

— Нема, — кажуть, вбігаючи до хати, — все дрібненькі зірки, малісінькі, як дитячі оченятка.

— Трудно, — весело всміхається батько. — коли не зійшла для нас зірка вифлеємська, будемо й при своїх волинських вечеряти.

II.

Проспівали тропаря. Повіншували одні одним. Посідали, почали вечеряти, чим Бог обдарував.

А як напоїли, колядок заспівали. Батько куті на ложку набрав, у стелю кинув. Рахус, скільки зернят причепилося, стільки кіп у майбутньому році вродиться. Весело всім. Сміються.

— А розкажіть нам, тату, про зірку ви-

флеємську, як то вона вчених людей до бідної печері привела, там їй розуму навчила!

Закурив батько люльку (бо вечеря вже скінчилася), та почав оповідати.

Горять, як ті зірки, малі оченятка. Розпалюються, виблискують. Довгими віями сон відганяють.

А найстарший син усе сидить та мовчить, думу думає.

— А чому — питають діти, — вже не звяляється нам вифлеємська зірка? Чому ми мусимо вечеряти при своїх дрібненьких волинських зірках?

Не вмів батько відповісти.

— Так, значить, судилося, — підказує мати.

— А що значить — судилося? І чому так судилося? Та й кого й куди ведуть оці наші дрібненькі волинські зірки?

Не сила батьків відповісти.

III.

— Стривайте, — відгукнувся старший брат Гриць.

Усі оченята пильно на нього звернулися, бо брати й сестри знають що його в селі за найрозумнішого вважають.

— І над нашою землею сяє велика вифлеємська зірка, — почав Гриць, — тільки світить вона далеко над Києвом, над тими печерями, звідки пішло світло нашої української культури. Вона там вічно світить, щоби розкидані по землі українці зі свого шляху не збилися, щоби не зблудили, в чужих краях не погубилися. Чи на Волині та в Галичині, чи на Закарпатті та на Зеленому Кайні, чи-то в Канаді та в Бразилії, — звідусюди проміння цієї зірки українські очі до Києва спрямовують. І доки будуть українці за проміннями цієї зірки очі свої вести, не зблудять на світі, не згинуть...

Задумалися молодші брати і сестри; швид-

ко різдвяні думки під руським волоссям ворухнуться, а в серці любов до цієї київської зірки все сильніш розпалюється.

— А наші дрібні волинські зірки — що значать? куди ведуть?

— Оці волинські зірки, — поважно відповідає Гриць, — теж світають нам для того, щоби ми не зійшли зі шляху, не зблудили та не загинули... Лишень дивіться пильно на них, ідіть за ними, а вийдете на добру дорогу!

Чудно й цікаво все це якось дітям. Зірки волинські, малесенькі та дрібненькі, стають для них живими, добримі, розумними.

— А як називаються вони?

Глянув Гриць пильно на батьків, на матір, а потім на братів та сестер і повагом відповів:

— Називаються вони так: одна зірка — „Просвіта“, друга — „Кооперація“, третя — „Сільський Господар“, четверта — „Рідна Церква“, пята — „Український Театр“, шоста — „Бібліотека“, сьома — „Український пласт“, восьма — „Рідна Школа“, девята й найбільша „Згода й Єднання“. Чим більше тих зірок буде на нашому волинському небі та чим ясніше будуть вони світити, тим пряміший і лекший буде шлях у житті, тим більше буде запоруки, що не зблудимо й не згинемо... Любіть же ці зірки.

Гриць скінчив.

IV.

Злипаються очі дітей. Мати кладе їх спати, а батько сидить та думає над словами сина:

— Не такі вони, оці молоді, як ми: нові вони люди, нові селяни...

А діти вже сплять.

І сниться їм і велика зірка над Києвом, що вказує шлях усім українцям по цілому світові; і дрібні волинські зірки, що будуть їм присвічувати.

І щасливо всміхаються діти крізь солодкий і таємничий різдвяний сон.

Народні різдвяні звичаї.

Як святкують Різдво на Поділю.

Підчас світової війни мав я нагоду придивитися, як обходять Різдвяні свята другі народи, нпр. німці, чехи, словінці і інші, але жаден із них не святкує Різдва так урочисто як український нарід, а щодо народніх звичаїв, то жаден з них не має навіть щось подібного. Українські народні звичаї дуже стародавні, бо часто походять з часів, коли наші предки не були ще християнами.

Інші народи, як нпр. англійці бережуть своїх старих звичаїв дуже старанно. Наші люди зачинають останніми часами свої старі звичаї забувати, а подекуди переймають навіть звичаї чужі. Це й спонукало мене описати наші старі різдвяні звичаї на галицькому Поділю.

Приготування до обходу різдвяних свят йдуть вже кілька тижнів наперед. Люди заздалегідь білять хати а дівчата прибирають образи гарними квітами, переважно національної краси. Чим ближче до свят, робота по хатах змагасться, а вже день-два перед святом вечером то господарі аж приють; вони випікають хліби, книшами звані, пампухи та інші присмаки.

В сам день святого вечера вже від досвітку в кожній хаті всі на ногах. Господарі варять різні страви, а є що варити, бо старим українським звичаєм на святий вечір повинно бути дванацять страв. Тимчасом господарі з іншою челядю роблять на дворі всякі порядки, рубають дрова, ріжуть для худоби більший запас січки і т. п. Так непомітно минає день і починає вечоріти, починаються приготування до св. вечері.

Стародавній звичай каже, що до вечері повинні сидати тоді, як на небі покажеться перша зірка, ніколи скорше.

Коли господаря дому скаже, що вже все готове, тоді господар дому або хтось старший із челяди йде до стодоли і приносить до хати сніп пшениці, т. зв. „дідух“. Переступивши поріг, говорить: „Віншую Вам, панове господарі, з тими святами, щобсьте ті свята швидко опровадили і до Нового Року дочекали, від Нового Року до Богоявлення, від Богоявлення до Воскресення, від Воскресення до сто літ, покіль Вам Пан Біг назначив вік, і всім по споду, хто є в тім тому, дай Боже добрий вечір!“ — Присутні відповідають: „Дай Боже здоровля!“

Опісля ставлять „дідуха“ на лаві в кут, на почесне місце. Вносять ще до хати дві-три вязки соломи, котру також звуть дідухом. Далше вносять до хати вязку сіна, котрим вистеляють столи і лави. Соломою вистеляють долівку, а при вистелюванню господарі і дівчата квочають як квочки, щоби добре курята лізли. Хлопцям цього робити не можна, бо „будуть виводяться когутики а не курочки“. Під стіл кладуть кілька перевесел, котрими на другий день свят обв'язують в садах дерева. Це має коронити дерева від хробачки, морозу і т. д. Столи вистеляють сіном і накривають білим

обрусом. Під обрус кладуть в чотирох рогах по головці чіснику а також трохи сім'я з конопель. Це сім'я уживають пізніше до пійла для коров, а чісник як лік при різних хворобах. Також останок з давних забобонів.

Коли стіл вже накритий, кладуть на ньому два бохонці хліба, запалюють свічку в ліхтарі, якого вживають два рази до року: на св. вечір перед Різдвом і на св. вечір перед Йорданом. Всі клякають і моляться, дякуючи Богу, що дав їм дочекати цього великого свята.

По молитві засідають до св. вечері. Підчас вечері не вільно нікому ізза стола виходити, тільки тому, хто подає на стіл страви. А страви подають менше-більше в такім порядку: 1) пшениця, так звана кутя; 2) риба; 3) пироги з бараболі; 4) пироги з капустою; 5) пироги зі сливок; 6) голубці; 7) капуста; 8) опеньки, 9) бараболі з грибами; 10) каша; 11) горох засипаний крупами; 12) пампухи. Замість одної з вичислених страв дають декуди борш з ріжною приправою, причім порядок страв змінюється.

Коли по хатах всі засіли до вечері, тимчасом дівчата бігає по селі колядувати. Колядують в цей день звичайно діти бідних людей або діти родичів іншого об'язу.

Душа радується, коли вийти в цей вечір на двір. По цілому селі із лесяток і соток молоденьких грудей лує до Бога пісня-молитва:

Глянь оком ширим, о Божий Сину,
На нашу землю, на Україну!
Зішли їй з неба дар прелевий,
Щоби славила Тебе во віки...

Підчас споживання куті є звичай, що набирають її повну ложку і кидають нею до стелі. Як комусь добре вчіпиться до стелі, не має бути знак, що йому буде добре пасіка вестися.

По св. вечері миски з куті лишають разом з ложками на столі, бо є повіря, що вночі прийдуть душі померших і будуть ці останки куті споживати.

Молодь має свої звичаї і забобони. Дівчата викрадаються потайки на двір, забираючи зі собою миску та ложку. Вони обходять довкола хату, калатаючи на всі чотири сторони ложкою об крису миски. І коли на це калатання обізветься з котрогось боку собака, не має бути для дівчини знак, що з цієї сторони вона має сподіватись цього року старостів.

Тої ночі по всіх хатах світять довго, колядуючи і по короткім відпочинку спішать всі до церкви на утрєню.

В сам день Різдва ніхто нікуди не ходить, бо це не годиться. Навіть курят не вільно кликати, а дають їм їсти цілком тихо.

На другий день свят сіно зі столів спрятують (його ховають на гніздо під квочки), солімо спляють десь на горіді а в хаті лишається тільки дідух, котрий стоїть на своїм місці аж до Нового Року.

Дмитро Рудяк.

Проте є тут і певні недомагання. Не можна сказати, що ті недомагання є лиш у львівському повіті, є вони мабуть в більшості наших повітів і у львівському повіті лиш більше вражають.

Це недомагання — це замале політичне вироблення наших селян. Сьогодні вже за мало лиш погоджуватися з добрим думками. Треба вміти й селянинові висказувати свої думки, оцінювати ситуацію і находити зарадчі способи. Треба селянинові до ґрунту збагнути справу організації, стати її активним будівничим. З другого боку в тому напрямі повинен працювати Повітовий Народний Комітет. А так з боку селян як і з боку Пов. Нар. Комітету остає в цьому відношенні багато до бажання.

Це дуже влучно підмітив о. Остапівський, який домагався від комітету цифр; скільки партійних кружків основано, скільки членів партії зареєстровано, скільки партійного податку зложено? Який ставив вимогу, щоби дбати про якість членів партії, щоби дбати про ту якість закріплюючи у них правильні й тверді партійні переконання.

Для цього існують різні способи і засоби, але найпевнішим є виразно зясувати людям, що таке політика, як вона виглядає в нас і в других. які поступи робить наша політика, як далеко ми зайшли у світовій політиці; а це було занедбане на зїзді. Другим, ще важнішим чинником у громадському взагалі й у політичному виробленні людей зокрема, є друковане слово і головним чином своя національна преса. Брак належного використання друкованого слова був помітний у зібранні, а на зїзді ця справа також не була поставлена, як того було треба.

Що зїздом не зацікавилась ближше наша львівська інтелігенція, це теж кидалось у вічі. Треба надіятись, що в майбутньому ці браки усунуться, а селянство львівського повіту тоді зпевністю вестиме провід організації в краю. На це воно подає найкращі надії.

На організаційному фронті.

БОРЩІВЩИНА. 16. грудня ц. р. відбулося велике повітове віче в Боршеві. Вічем проводив о. декан Курдик з Циган. Присутніх було понад 500 чоловік. Реферати виголосили: д-р Володимир Чировський, адв. з Боршева про самоуправу, сен. Бараник про школу, пов. секр. Обеднання Петро Іораль про справу організаційні партії й пос. о. пралат Куницький реферат політичний. Віче пройшло з величезним успіхом, а навіть радикали й упійсти, яких було на вічу чимало, висказують про нього з повним признанням. Резолюцій в справах політичних і шкільних не дозволив ухвалити присутний на вічу комісар староства, проти чого зібрані рішучо запротестували і відспіванням національного гимну закінчили віче.

БРИДЧИНА. 19. грудня відбулося окружне віче в містечку Лешневі. На віче зібралось багато селян з місцевостей: Лешнів, Піски, Королівка, Щуровичі, Грималівка та Корсів. Про діяльність Укр. Парл. Репрезентації і сучасне політичне положення говорив посол Вислодький, після чого вивязалась жива дискусія. Віче одностайно ухвалило резолюції, в яких висказано повне довіря Укр. Парл. Репрезентації і проводові Укр. Нац.-Дем. Обеднання та запротестувано проти більшовицько-московського терору на Радянській Україні, а в справах місцевих запротестувано проти лихої господарки в повітовому відділі в Бродях і висказано домагання гострої кари для панів з виділу, яких арештовано за надужиття.

ЖИДАЧІВЩИНА. 15. грудня м. р. відбувся в Миколаєві над Дністром повітовий зїзд Укр. Нац. Дем. Обеднання. Присутніх було 137 представників міст і сіл. Зїзд відкрив Михайло Проців, а проводив нарадами о. Юліян Юрик з Дроговижа. Про сучасне положення українського народу на всіх землях і на всіх ділянках його життя та про діяльність Укр. Парл. Репрезентації говорив сенатор д-р Корнило Троян. Висловлено одностайно подяку і довіря Укр. Парл. Репрезентації і проводові партії і винесено протест проти терору на Радянській Україні. Вкінці вибрано новий Повітовий Комітет. Організація жидачівського повіту помітно розвивається і вже пороблено всі заходи для отворення в повіті Народної Канцелярії. Між іншим на Зїзді порушено також справу самоуправи, при чому на примірі села Налітич, яке виграло свою справу з громадським бюджетом, доказувано силу і право громади розпоряджати своїми грошми.

Передплатити часопис значить сповнитися першим обовязком культурної людини.

Українське Нац.-Дем. Обеднання у Львівському повіті.

Повітовий зїзд 27. XII. 1929 р.

Саля „Української Бесіди“ у Львові передовнена представниками з сіл, які зїхались вислухати справоздання з діяльності організації й нарадитися, що дальше робити для добра повіту, краю, народу. Секретар організації відчитує, що організація за рік зробила, що намагалась зробити, який був успіх її праці. На перше місце вибивається значіння Народної Канцелярії з відділом правної поради. Канцелярія не дармувала, виявилась корисною і необхідною в повіті, розвивалась. Повітовому Народному Комітетові висловлено за всю його працю подяку. Бо й справді, що можна було зробити, то комітет зробив. Бо й справді повіт не спить, а завдяки комітетові є досить добре зорганізований і стоїть на шляху до ще крашої організації. Засвідчили це на зїзді 166 відпоручників від 78 громад повіту.

Після полагодження організаційних справ і вибору нового комітету, якого головою вибрано вже 5-ий раз посла Ліщинського, виголосив пос. Остап Луцький господарський реферат. Правда, що пос. Луцький говорить і доказує по мистецьки. Але треба було слідувати, з якою увагою, з яким зацікавленням слухали зібрані господарського реферату. Господарство це-ж найважливіша й найболючіша справа нашого народу. А завдяки своїй увазі зібрані понесли на села багато цінного з того, що почувли. Напевно не одному з них представились зовсім у іншому світлі як досі, такі справи, як значіння селянина в державі, користі і шкоди,

які селянин може мати з такої або іншої держави, широкі можливості розбудови сільського господарства, значіння „Сільського Господаря“ для нашого народу, значіння політичної організації для селян. Трохи доброї волі, трохи науки, більше організованості і наше селянство власними руками змінило би русло свого нужденного життя й направилло його в інший краший бік, на своє добро. І напевно зібрані селяне прекрасно це зрозуміли й повернувши домів роздумують над тим, що почувли.

Зїзд виніс ряд резолюцій, в яких одобрює працю нашої Парляментарної Репрезентації, протестує проти терору на Рад. Україні, осуджує злочинну роботу керинників у краю, протестує проти тяжких відносин, які панують в краю.

Вражіння зі зїзду.

Львівський повіт заслуговує зі всіх зглядів на те, щоби йому присвятити більше уваги. В його центрі лежить місто Львів — цей осередок польської сили в нашому краю. І безперечно, колиб наш селянин не був такий відпорний па чужі впливи, яким він є, то львівський повіт представлявся би для нас українців дуже сумно. Але наш селянин і відпорний і надто привязаний до всього рідного, щоби його можна було так легко зломати, як собі уявляють польські ендеки. І львівський повіт не лиш не подається польонізаційній роботі, але щораз більше кріпне на своїх українських позиціях. Це було помітне і зі зїзду повітової організації Укр. Нац. Дем. Обеднання.

Вся коляда тільки на Рідну Школу!

БЛІДНИЦЮ БРАК КРОВИ усуває

М-ра КШИШТОФОРСЬКОГО

ВИНО ХІНОВО-ЗАЛІЗНЕ на еспанській малядзі регулює жіночі недомогання, додає сили, збуджує апетит, причинає крові, швидко повертає сили жінкам по злогах, а спеціально лікарі поручають у грудних недугах, по перебутих важких недугах, при загальнім ослабленню, обірванню, при нехитті до життя, мдостях заворотах голови, фізичнім і духовім вичерпанню. До набуття в апіках і другеріях а де нема на складі, замовляти прямо в фабриці. Щоби остерігтися підробок, виразно жадати М-ра Кшиштофорського **ВИНО ХІНОВО-ЗАЛІЗНЕ**. Підроблені відкинути! Менша пляшка з пересилкою зол. 3-50, 5 пляшок 13 зол. — Подвійна пляшка з пересилкою зол. 5-00, 5 пляшок 22 зол. — Виключний склад і виріб на Польщу: Хемічна фабрика 24 Мг. Krzysztoforski, Tarnów VII. 8-?

Святкуймо без алкоголю!

Замість алкогольних напиків повинна на святочному столі кожної української хати красуватись артистично виконана карта „Рідної Школи“, звільняюча від алкогольних приять. За карту складається добровільний даток, однак не менший як 2 зол. Виказ осіб, що набуде карта в висоту зложеної жертви буде оголошений в пресі. Звертатися за картами на адресу: Головна Управа „Рідно Школи“ у Львові, Ринок 10.

Новий польський уряд

Президент польської держави підписав 29 грудня декрет, яким іменував новий уряд. Головою ради міністрів став проф. Казимир Бартель міністром внутрішніх справ Генрик Юзефський, міністром заграничних справ Август Залєський, міністром військових справ Йосиф Пілсудський, освіти д-р Славомір Червінський, промислу і торгівлі інж. Євген Квятковський, шляхів інж. Альфонс Кін, публичних доріг проф. д-р Максиміліян Матакевич, праці і суспільної опіки полк. Александер Пристор, пошти і телеграфів інж. Ігнат Берпер, рільних реформ проф. д-р Вітолд Станевич. Управу міністерства скарбу декрет поручив Ігн. Матушевському (як досі), міністерства справедливости Феліксowi Дуткевичowi, презесови варшавського апеляційного суду, і міністерства рільництва Віктор Лєсневському, державному підсекретареві цього міністерства.

Як бачимо, в новому польському уряді є дев'ять осіб, що були в попередньому уряді, а тільки п'ять осіб є нових. Не ввійшли до нового кабінету: бувший прем'єр Світальський і міністри Складковський, Цар, Морачевський та Незабитовський.

Всі ті незначні зміни це уступки, пороблені поодиноким польським партіям за бажану підтримку для уряду. Загально думають, що усунення чотирьох міністрів має приєднати лівіцу, однак затримання міністрів Пристора і Бернера вказує на те, що прем'єр Бартель держить також з групою полковників. Не вдоволені з того соціалісти. Тому становище нового прем'єра не є безгруднощів, тимбільше, що він сам заповів уже прилюдно, що політика нового уряду буде опиратись на ідеологію Пілсудського. Значить, та сама система, тільки з незначною зміною тактики. А це не віщує зміни соймових настроїв. Опозиція лівіци проти уряду Бартеля останеться мабуть така сама, як проти уряду Світальського.

Для українців цікава є обсада становища міністра внутрішніх справ. Став ним волинський воевода Юзефський, що буде виконувати рівночасно обі ті державно-політичні становища. Це знак, що так звана регіоналістична політика супроти українського народу набере тепер ще більшого розгону. А для української організаційної роботи повстає новий обов'язок зміцнити дотеперішні зусилля задля оборони національних інтересів.

Нові поштові приписи про доручування газет.

З днм 1. січня 1930 р. обов'язують нові приписи про поштову оплату за пересилку часопису і про спосіб доручування часопису поштою.

Кожний поштовий уряд дістане в тій цілі від Адміністрації „карту пренумерати“, значить список передплатників, що діставатимуть через нього газету, разом з докладними їх адресами. Кожний поштовий уряд буде діставати стільки примірників газети, скільки буде її передплатників на „карті пренумерати“.

Почтові уряди будуть самі писати адреси на кожному примірнику газети згідно з даними вмішеними на „карті пренумерати“. Вони обов'язані доручувати газети точно. Якщо передплатник якогось числа газети не дістане, тоді звертається за ним до поштового уряду. Якщо поштовий уряд цього числа не отримав, то рекламує його від себе. Передплатники самі не можуть рекламувати. Колиж цього не зробив би поштовий уряд, тоді треба про це повідомити Адміністрацію. Передплату на газету пересилється так як досі.

Нема сумніву, що новий спосіб доручування газет не обійдеться без різних непорозумінь і неточностей на шкоду передплатників, але такий порядок заведе поштова влада. Про

КАПУЦИНСЬКИЙ БАЛЬСАМ

з вірлом, виробу магістра Кшиштофорського на підставі рецепти О. Норберта з Праги.

Є це незрівняний середник, найбільше доцільний у болях і корчах шлунку, що направляє зле травлення, розбуджує апетит, розсіває нудоту, помороки, охляість, необхідний підчас подорожі, паломництв і в жіночих недугах.

Лікує перестарілі рани, чираки, біль зубів, горла, ясел і береже зуби, щоби не псувались.

Цей необхідний середник повинен бути в кожній хаті, тому, що в наглих випадках віддає неоцінену послугу. Домагайтеся виразно **Капуцинського бальсаму** з вірлом виробу магістра Кшиштофорського. — відкидайте наслідувані вироби!

Кожна працлива пляшка має металеву плямбу з вірлом. Ціна за 5 пляшок з пересилкою 10 зол., 10 пл. = 19 зол. 24 Хемічна фабрика маг. Кшиштофорського Тарнів, .I. 8-?

Драчі без кінця.

Повітовий виділ в Тернополі дуже опікується громадами. Все хоче мати у зразковім стилі. Перед двома роками надіслав громадським урядам таблиці: „Naczelnik gminy“. Є це кавалок чорної бляхи, помальованої на біло з червоними буквами. Виконанні тих таблиць дуже кепське, але кожний уряд громадський зложив до повітової каси по 11 зл. Ті таблиці вислали до громад спеціальним післанцем. 80 громад по 11 зл. дало разом 880 зл.

Той сам виділ прислав цього року кожному громадському урядови вивіску „Urząd gminy w...“ Прикрашує її польський державний герб. Така вивіска у виді еліпси в розмірах 50 і 35 см. кештує 40 зол. 80 громад по 40 зол. дало разом 3.200 зол.

На тім не кінець. Наші села дістали ще й святочний дарунок. Якраз перед самими польськими святами одержали громадські уряди „rocesenie“ з повітового виділу в Тернополі такого змісту:

„Наказується громадським урядам під особистою відповідальністю начальника громади подати спис власників возів (підвод) а то в тій цілі, щоби виділ повітовий міг кожному власникови підводи зробити табличку о розмірах 15 X 15 з бляхи з польським написом. За ті таблички громадські уряди стягнуть по 2 зл. від власника підводи і разом зі списками на протязі 14 днів зложать в виділі повітовім“.

80 громад пересічно берім 180 підвод, то треба табличок тих 180 X 80 = 14.400, по 2 зл. вийде неабияка сума з повіту — 28.800 зол. (двадцять вісім тисяч вісімсот зол.).

Просимо наших послів взяти нас в оборону, бо годі вже видержати. Хлоп обдертий податками і видатками, збіже по нічому, а тут драчі за драчами. Чи повітовий виділ не може до чого іншого взятися, тільки до малярства? **Тернопільський.**

По широкому світі.

АВСТРИЯ звернула знову на себе увагу світа. Бувший австрійський канцлер Зайпель вибирається до Люксембурга, щоби побачитись з бувшою австрійською цисаревою Зитою. Всі держави, що повстали або зросли коштом бувшої Австрії, сильно занепокоєні, бо підозрівають в тій стрічі небезпечну для себе акцію. Одні кажуть, що Зайпель хоче підтримати мовархістичні претенсії Габсбургів, інші, що тільки претенсії б. цисаревої до габсбургських дібр, сконфіскованих урядами поодиноких держав. Віденські газети пишуть, що акція Зайпеля принесе тільки школу для Австрії, бо може позбавити її можливости дістати заграничну позичку.

ЗА СВОБОДУ ІНДІЇ. З нагоди замаху на віцекороля Індії в місті Лягоре відбувся великий всеіндійський зїзд, в якому взяли участь найвизначніші представники індійського культурного світу. Був між ними і Ганді, що є справдішнім індійським пророком. Зїзд ухвалив домагається повної незалежности Індії та вислав англійському урядови письмо, що від 1. січня ц. р. Індія має користуватися правами домінії, інакше зачинає боротьбу за свою незалежність. Англійський уряд має тепер неабиякий клопіт, бо знає, що це індійське домагання є початком акції, яка має на меті зовсім відорватися від Англії.

КИТАЙСЬКО-РАДЯНСЬКА ВІЙНА належить уже до минувшини. На основі договору, зробленого між обома урядами в Хабаровську, більшовицька армія завертає на цілій лінії з Маньчжурії, переходячи на сибірський бік. Маньчурська залізниця, що була предметом спору, переходить під спільну управу, як було давніше.

всіх неправильности повинні читачі повідомити адміністрацію „Свободи“.

Українська громадо!

З надходячим Різвном Христовим приходимо до Тебе, Українська Громадо, зі ширим святочним привітом.

Приходимо до Вас, Українські Сини й Дочки, з пригадкою та горячим закликом, щоб Ви, переповнені радістю з нагоди великого свята Різдва, все й усюди памятали на ту народню установу, яка стоїть на сторожі національного виховання доростаючого покоління.

Ця установа то

„РІДНА ШКОЛА“.

По прийнятому звичаю ніхто зі свідомих громадян не відкажеться в це свято зложити від себе даток на таку високу й конечну для народу ціль як „Рідна Школа“ та при всякій святочній нагоді дасть почин до збірки в її користь.

Кожну коляду під сільською стріхою чи в міських кімнатах — нехай стріне щедрий дар на „Рідну Школу“.

Нехай кожна товариська гутірка й забава принесе „Рідній Школі“ відповідний дар-поміч для її великої праці.

Памятаймо, що „Рідна Школа“ мусить бути завжди одною з перших цілей нашої жертвенности та що січень, місяць Різдва й Коляди, призначений для жертвенности на потреби тої установи.

„Рідна Школа“ вірить, що Ви не заведете її надій, але як усе, так особливо в дні Різдва причинитеся своїм даром до кращого й буйнішого розквіту нашого рідного шкільництва.

Памятаймо про це в день Різдва Христового!

Головна Управа „Рідної Школи: Ілля Кокорудз голова, Д-р Мирон Коновалець секретар. Члени Президії: о. Олександр Базюк містоголова, Михайло Яворський скарбник, пос. Михайло Струтинський.

ВІДДІЛ ПРАВНОЇ ПОРАДИ.

Справа чищення коминів.

В деяких повітах коминярі є правдивою карою божою для селянського населення. В часі, коли селянин з причини смішно низьких цін на збіже не має зломаного сотика при душі, приходять коминярі на наші села і вимагають від наших селян, щоби вони платили по 50 грошів а навіть по золотому за чищення комина. Трапляється часом і таке, що коминяра ніхто не бачив у громаді, а він приходить при кінці року й вимагає, щоби кожний господар платив йому за цілий рік так якби, комин чищено щомісяця.

В тій справі населення повинно боротися в цей спосіб: Коли коминярі вимагають заплати, хотий не чистили коминів, то це є безправство і на таке поступовання коминярів слід внести зажалення до повітового старости. Щоби позбутися коминярів з міста, українські громади повинні установити в себе свого коминяра. Виконання коминярства вимагає на основі арт. 8. промислового закону з дня 7. червня 1927 р. концесії промислової влади І. інстанції себто староства. Тому цей, що хоче виконувати коминярство, повинен вистаратися концесію в старостві. Крім цього громадська рада може домагатися від староства, щоби воно обнизило оплати за чищення коминів.

Коли будівельна влада має право примусово розібрати будинок, вибудований без дозволу?

Будівельні влади не мають права примусово розібрати будинок тільки з тої причини, що будинок збудовано без дозволу будівельної влади. Вони мають право зробити це тільки в цьому випадку, коли такий будинок загрожувє публичному безпеченству. Так постановляє обіжник міністра публичних робіт з дня 4. грудня 1928 ч. ЦВ. 4849/28.

В справі ґрунтів для учителів.

На основі постанов арт. 44. закона з дня 9. жовтня 1923 управителі шкіл одержують по змосі від громади 2 морги орного поля в одному кавалку при шкільному будинку а не дальше як у віддаленні півтора км. від школи. Коли міністерство віроісповідань і освіти ствердить, що громада не є в силі ані дати власного поля ані виарендувати, тоді держава виплачує учителям рівновартість в грошах.

По думці постанов арт. 17. закона з 17. лютого 1922 адміністрація шкільних ґрунтів належить до місцевої шкільної ради.

Борітеся! Терпіть! По всій землі Рівняйте стежку правді! Де застали Лиш гложе, терня, там по вас нехай Зазеленіє жито наче гай.

Іван Франко.

НОВИНКИ.

— Зі святом Різдва Христового складасмо нашим Читачам ширі побажання веселих свят. Христос раждається!

— **Залізниця Городенка—Заліщики.** В Заліщиках відбулася нарада представників польської і румунської залізничної влади в справі зрухомлення давньої залізничної лінії, що лучить Городенку крізь частину буковинської землі з Заліщиками. Міст на Дністрі вже відбудований і рух на цій лінії має розпочатись з початком нового року.

— **Залізнична лінія Крем'янець—Белз.** Державна залізнична рада вставила в план розбудови залізничної сітки будову нової лінії Крем'янець—Белз через Дунаїв, Залізці, Зборів. Нова лінія має оживити господарські взаємини між Волиню і північно-східною Галичиною.

— **Великий Львів** має повстати через прилучення до нього громад Знесіння, Замарстинова, Малога Голоска, Клепарова, Левандівки Богданівки, Сигнівки, частини Кульпаркова Козельник і Ялівця. Таким чином простір Львова побільшиться до 64 квадратних кілометрів а число мешканців до 300 тисяч.

— **Хабарництво** викрито у львівській дирекції залізниці у Львові. Деякі президіяльні урядники брали від людей хабарі по 100 і 200 доларів, обіцяючи їм посади кондукторів і т. п. службовців. Бувало й таке, що урядники гроші взяли, але посади не виробили. Проти хабарників ведеться слідство.

— **Обікрали потяг.** Коло Клепарова під Львовом злодії напали на товарний потяг, що їхав до Тернополя і вкрали з вагона кілька десятків кримських шкірок, скриню свігівців часу блаватних товарів і мішок волоських рихів.

— **Зловили злодія.** На лінії Коломия—Станиславів ограблено недавно в потязі жінку румунського міністра. Поліція попала вже на слід злодіїв. В новім Санці арештовано якогось Кльостермаера, а в його домі найшла багато брильянтів і різних дорогоцінностей, що походять з крадіжки. Один брильянт хотів продати за 10.000 зол. і це його зрадило. Показалося, що Кльостермаер належить до шайки міжнародних злодіїв, що має осідок у Берліні. Вони бушують по потягах в цілій Європі й окрадають подорожних, запаморочуючи їх чахом.

— **Що варта деревце?** Стах Корчак з Ручи пов. Бібрка відволив 21. грудня свого брата до сусіднього села. Переходячи через ліс кн. Любомірського, хотів вирізати ялинку на свяга. Побачив це побережник Григлевич і скрившись в корчах, стрілив до нього з револьвера. Тяжко ранений Стах Корчак упав непригомний на землю і перележав у лісі цілу ніч на морозі і вітрі. Побережник приходив до нього три рази, але не вважав відповідним заопікуватися постріленим. Аж на другий день

забрали його люди зі села і відвезли до львівського шпиталю, де він бореться зі смертю.

— **До чого доводить п'янство?** В Суходолі пов. Долина запивався Матей Чоповський з Ільком Панайдою. Вертаючи з коршми до дому, посварився по дорозі, причім Чоповський, славний піяк на цілий повіт, пробив ножем Панайду на смерть. Тепер у в'язниці думає над тим, що краще було слухати мудрих людей та оминати коршму як жерело всего лиха.

— **Обікрав громаду.** В селі Раківці пов. Городенка арештували громадського писаря Василя Лентовського, котрому урядова ревізія викрила брак 365 зол. на шкоду громаді і 1011 зол. на шкоду державної асекурації.

— **Розстріляли двох священників.** З Москви доносять, що в Орехові більшовики розстріляли двох священників, Бичкова і Шалабанова, за участь в забороненій релігійній процесії.

— **Слідуюче число „Свободи“** вийде в половині січня ц. р. в побільшенім обемі.

НОВІ КНИЖКИ І ВИДАННЯ.

Лев Ясінчук: ЗА ОКЕАНОМ. Особисті помічення й переживання за час однорічного побуту в Америці. Львів, 1930. Сторін 260. — Одна з найцікавіших книжок, що появились у нас в останньому році. Автор як делегат львівської централі „Рідної Школи“ звідав минулого року українську еміграцію в Злучених Державах північної Америки і в Канаді та перевів збірку акцію в користь рідного шкільництва. Акція принесла гарний добуток а крім того українське громадянство дістало від делегата оцю неменш гарну книжку, в якій він описав свої враження з побуту серед наших американських земляків. Книжка написана дуже інтересно і представляє велику вартість для всякого, хто цікавиться справою збереження української нації в краю та на американській еміграції. Кількадесяті ілюстрації розбуджує ще більше цікавість читача, який прочитавши книжку, не може опертися почуванню радості. Він бачить, що в Америці є багато людей, яких думка все літає понад рідним краєм і які все готові доложити від себе цеглу до великої будови дорогого всім нам ідеалу.

ДОПИСИ.

БОРАТИН ПОВ. БРОДИ. Віче московфілів. 19. грудня м. р. влаштувала якась „русская народная організація“ в Боратині своє віче, яке відбулося в громадському будинку. На віче прибуло двох панів, один зі Львова, а другий з Бродів, в товаристві поліціанта. Прибуло також кількох кацапів з села Поникви великої. Салю заповнили самі українці так, що при виборі президії не було кого вибрати головою кацапського віча. Нарешті посадили Миколау Балія, що не вмів навіть підписатись, але на це сказали, що то „нічево, аби немножко

посидіти“. Слово забрав гість зі Львова, почав говорити про парцеляції й інші благодати, які нібито привіз для наших селян, та хотів прочитати „свіжу газетку Курієр Краковскі“, що то вона пише „о русских“. Зібрані запротестували проти читання польської газети, кажучи, що мають свої українські. Рівночасно зголосився до слова п. Володимир Придиба і вказуючи на першого промовця, сказав, що то є вовк в овечій шкурі й українським селянам нема чого його слухати. У відповідь на це на салі загреміло „Ще не вмерла Україна“, а поліціант зараз розв'язав віче. Пониквівські кацапи десь шезли, а гості зі Львова і Бродів відійшли під охороною поліціанта. Так і закінчилося кацапське віче. Варта тут тільки згадати, що громадського будинку дуже трудно добитися на якусь потребу для українців, але для кацапського віча, то двері будинку стали отвором. Можеби на це звернули увагу наші радні. Свій.

ОГОЛОШЕННЯ.

Фирма існує 30 літ, нагороджена багатьома золот. медалями і хрестом.

Не можна дешевше.

Плоский годинник
тільки за 5'97
всюди (25)

Висилає поштою за післяплатою елегантний ніклевий годинник. Звичайний хід, на камінях. Вирегульований до хвилини з гарантією за добрий хід на 8 літ, 2 шт. 11'60, 4 шт. 22'68, 6 шт. 33'60. — Ліпша якість 7'75, 9'50, 11'50, 15, 18, 21, 25, 30, 40, 46, 55, 65. На руку з паском 12, 14, 17, 20, 25, 30, 35, 40, 50 і 57 зол. З французького нового золота „Plaque d'Or“. 15'50, 2 шт. 30, 3 шт. 44 зол; ручні з паском ліпшої якості 20, 25, 37, 45, 55, 65. Столові будильники 15, 17 і 20. Ліпшої якості 25, 30 і 40 зол. Ланцуски з нового золота по зол. 2'15, 3, 3'75, 4'85 і 6 зол. Належитість за пересилку і опакування платять купуючий.

АДРЕС:

Фабрич. скл. годинників „Montre“

Warszawa, k. Sienna 27. K.

Множество листів з подякою. З причини браку місця помістимо деякі. (3358) За прислані 3 годинники сердечно дякую. Єсьм вдоволеній, прошу о надіслання одного годинника за 11'50 зол. З поважанням. В. Гайчук. Уряд громадський. Сьверже. (3357) Пов. Пане! Отсим дякую за надісланих мені 5 годинників і єсьм дуже вдоволеній. на будуче замовлю більшу скількість годинників. З поважанням. Олександр Бяли. Тчев.

Увага: Вислаємо рівнож МАШИНКИ до стриження волосся з запасними гребенями зол. 8'75, 9'50, 11 і 15 зол. Бритви з доброї англійської сталі з прецизійними футерадами 5'50, 7, 9'50 і 13 зол. 5-5

Земельний Банк Гіпотечний

АКЦІЙНА СПІЛКА

Львів, вул. Словацького 14.

Телефон ч.: 3-82, 52-92 і 75-32. Телграфічна адреса: „ЗЕМЛЕБАНК-ЛьВІВ“. Контв в П.К.О. ч. 149.000. Жировеkonto в Банку Польським у Львові. Акційний капітал зл. 5,000,000. Власна каменниця.

Полагоджує всі банкові чинности. — Переводить перекази за границю до всіх місцевостей світа. — Переводить інкасо у всіх місцевостях краю й заграниці. — Приймає та виплачує вклади в золотих і долярах. — Купує й продає цінні папери, девізи, валюту по курсі дня на найдогідніших умовах.

У всіх краях Європи й Америки власні кореспонденти.

При письмених запитах долучити поштовий значок за 0'59 гр!

Запросини до передплати на рік 1929—1930.

З 1-го жовтня 1929 р. почався третій рік існування одного українського популярно-наукового журналу

„ЖИТТЯ І ЗНАННЯ“.

На рік вийде 12 чисел. — Кожне число по 32 сторінки багато ілюстроване.

Журнал подає знання з різних галузей науки й життя,

вияснює всі важні питання науки й життя в загально доступний спосіб, подає звістки про найважливіші й найновіші досягнення, здобутки й винаходи в науці й техніці і є багатим джерелом для доповнення й поширення знання, для самообразування, для виклад в і грімного читання по читальнях і кооперативах.

Тому „Життя і Знання“ повинно знаходитись в кожній українській рдині, кожній українській читальні й кооперативі — „Життя і знання“ повинні передплачувати всі, що займаються освітньою й культурною працею посеред нашого народу, а перш за все наше Світле Духовенство і ВП. ПП. Адвокати, Лікарі, Інженіри, Учителі, Промисловці, а також всі школи, Бесіди й Кружки, як у краю так і за кордоном.

Передплата на рік виносить 18— зол., на 6 місяців 9— зол., на 3 місяці 5— зол., поодинокое число коштує 2— зол.

За кордоном на рік виносить 4 ам. дол., на 6 місяців 2 ам. дол., на 3 місяці 1'20 ам. дол., поодинокое число коштує 0'35 ам. дол.

Для членів Товариства „Просвіта“ за кордоном 3 ам. дол.

Просимо присилати передплату.

При кожночасній зміні адреси необхідно подавати давню адресу.

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ Й АДМІНІСТРАЦІЇ:

Львів, Ринок, ч. 10. — ТОВАРИСТВО „ПРОСВІТА“.
Société „Prosvita“, Léopol, n° 10, Colonne.
Association „Prosvita“, Lviv (Lemberg) Rynek 10, East Gate, Poland.

ЦЕНТРОСОЮЗ

Львів, вул. ЗІМОРОВИЧА 20 і 21.

(ВЛАСНИЙ ДІМ.)

ТЕЛЕФОН 94, 21-16.

ДОСТАВЛЯЄ РІЛЬНИКАМ

через Повітові Союзи і місцеві кооперативи

Штучні навози (погної).

Рільничі машини і зпаряддя.

Оригінальні стирійські КОСИ

і СЕРПИ з ОХОРОМ МАРКОЮ:

МИЛО з власної КООП. ФАБРИКИ Центросоюзу.

Купуйте лише у ваших кооперативах!